

Helena Boková

MOTÝL

Len **HORY**
nesklamů

Copyright © Helena Boková 2007

Design © Motýľ design 2007

Cover photo © Isifa 2007

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýľ 2007

ISBN: 978-80-89199-56-3

Vytvorenie elektronickej verzie Dibuk, s.r.o., 2010

Helena Boková

Len hory nesklamú

VYDAVATELSTVO MOTÝL

Kapitola 1

1 9 7 6

Bol zamračený novembrový podvečer, počasie ako ušité pre neskorú jeseň.

Dievčina štíhlejšie postavy stála pri okne v obývacej izbe rodinného domu a zamyslene sa dívala na ulicu. Jej matka sedela na gauči a staršia sestra vedľa nej. Obidve ženy usilovne plietli, ihlice sa im len tak mihali. Milka však mala pletenie pohodené vedľa nich a neplietla. To ona sa práve zadívala na ulicu, dúfajúc, že aspoň niekto príde k nim na návštevu a konečne naruší tento hrozný nedeľný stereotyp. Všetky tri ženy mlčali, iba ihlice obom ženám pri práci monotónne štrngali ďalej a k nim nikto nezablúdlil. Veď komu by sa aj chcelo chodiť von v takomto mizernom počasi! Dokonca ani v televízii v tomto čase nedávali žiadny film, len hokejový zápas a na také hlúposti, podľa matkiných slov, bolo škoda míňať elektrinu.

Ešte jedna podobná nedeľa a ujdem odtiaľto alebo sa zbláznim! Vzdychna si Milka v duchu. *Panebože, koľko svetrov ešte budem musieť upliesť, kým sa konečne zmení môj život?! Nekonečné metre šálov a kopy čiapok pre celú rodinu... Až do smrti!* Predstavila si seba ako starú obéznu matrónu, sediacu v hojdacom kresle. Na nose okuliare so sklami hrubými ako popolníky a v trasúcich sa rukách ihlice... *Pekná vyhládka do budúcnosti...! Mám sa na čo tešiť!* *Keby aspoň Mária bola iná...*

Pohľadom nenápadne zaškúľila k sestre. Jediný hosť pravidelne prichádzajúci k nim každú nedeľu a najdôležitejší mamin spojenec! Bola o päť rokov staršia a už desať rokov vraj šťastne vydatá. Tak šťastne, že každé nedeľné popoludnie trávila spolu s matkou v rodičovskom dome.

Vlastne - čo iné mohla robiť, uvedomila si Milka, keď jej milý manžel, starší o vyše pätnásť rokov, si musel ísť každé nedeľné popoludnie zdiemnuť a nestaral sa o to, čo si praje jeho žena? Ale zato matke vždy rovnako kladne odpovedala na otázku, či je

v manželstve spokojná. Akoby sa bála pravdu vysloviť nahlas, no ona, Milka, vedela, čo si má myslieť a po takom manželstve, ako mala sestra, vôbec netúžila. Bol to dohodnutý sobáš ako za čias starých materi, ako zo starého románu. A to všetko sa udialo v polovici šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia.

Máriin manžel, profesor na strednej škole, dobrák od kosti, no inak nie veľmi príťažlivý starý mládenec, v tom čase už niekoľko rokov učil na tamojšom gymnáziu v Liptovskom Mikuláši. Chodieval sa stravovať do školskej jedálne, kde hlavnou kuchárkou bola matka oboch dievčat. Hneď vedela dať dohromady svoju staršiu dcéru a jeho, pána profesora. Mária v tom čase prežívala sklamanie v láske a nebránila sa, neprotestovala, dala si od matky povedať. Aj dnes – čo si matka zmyslela, Mária ju na slovo poslúchla. Milka si predstavila seba na jej mieste.

Ja by som na to nikdy neprivilila, mňa by mama neprinútila vydať sa bez lásky! Keby žil ocko, všetko by bolo ináč! Nedobiedzali by do mňa ako muchy – raz jedna, raz druhá! Ani jednu príležitosť na to nepremárnili! Nebadane sa pozrela na matku. Aha, aj dnes sa na mňa znova chystajú...! Všimla si, ako sa matka pomrvila na svojom mieste a sestra ihneď prestala pliesť. Zdvihla oči a pozrela sa na ňu. Tá ukázala očami na svoju mladšiu dcéru a staršia vzápätí vedela, čo má robiť. *Tak..., a je to tu! Nemýlim sa...,* pomyslela si Milka, no ďalej sa tvárila, že sa niečo veľmi zaujímavé deje na ulici, od čoho nemôže oči odtrhnúť.

„Hovorila som ti, že som stretla Jožka Behúňa?“ začala Mária s otázkou a nevinne sa usmiala na sestru, no hneď videla, že jej veta dopadla ako hrach na stenu.

„Je z neho fešák a má dobré zamestnanie...,“ vytiahla vzápätí tromf, podsunúc ho sestre ako rodená dohadzovačka a trepezlivo čakala, či mladšia sestra prejaví záujem o spomenuté meno. Milka znechutene obrátila pohľad od okna.

O kom mi to dnes idú rozprávať? Koľkých kandidátov na manželstvo mi ešte ponúknu? Jožko Behúň..., zalovila v pamäti. Ach, áno, spomínala si na neho. Patril medzi tých lepších študentov, ktorých učil sestrin manžel. Raz ho k nim priviedol, vraj im pomôže

natrieť plot. Celý čas, čo ten plot natieral, zároveň natieral aj svoje montérky. Našťastie boli rovnako zelené ako plot. Jednotaj sa pri práci na ňu obzeral, keď vošla do záhrady. Matka ju tam každú chvíľu usilovne posielala. Raz priniesť vňať petržlenu do polievky, potom Jožkovi odnieť malinovku od smädu, potom zas jahody obrať na koláč. Jožko bol taký nsmelý, že jej ledva poďakoval za tú malinovku. Škaredý nebol, ale hanbliví chlapi to mali u nej dopredu prehraté. Vtedy mala tretí ročník strednej zdravotníckej školy za sebou a Jožko už mal po maturite. Bol koniec júna a začínali sa prázdniny. Švagor si ho vraj oblúbil, a tak Jožko, hoci z ich mesta nepochádzal, rád prišiel pomôcť. Sestra so švagrom vtedy stavali dom a mladé šikovné ruky sa im hodili, hlavne, že boli za pár korún.

„A čo je s Jožkom Behúňom, už sa oženil?“ naschvál sa ironicky opýtala.

„S tebou sa vôbec nedá rozprávať, si jednoducho odporná!“ vybuchla Mária, „s mamou ti chceme len dobre, ale ty nič nepočúvaš! Tak si len zostaň sama, ale nemusela by si! Jožko sa na teba pýtal, skončil vysokú školu, aby si vedela! A nie si ani najmladšia, máš dvadsaťpäť rokov a štátu už platíš vyššiu daň, napadlo ti to?“ Mária to zo seba vychrlila ako sopka lávu. Ako keby išlo o jej budúcnosť, a nie o budúcnosť sestry. *Tak je to teda*, pomyslela si Milka, *kvôli vyššej dani sa mi treba vydať!* Dávala sa na sestru a cítila, ako jej je zo dňa na deň protivnejšia. Tie jej slová, „...aby si vedela!“ zneli skôr ako nejaké ultimátum alebo zdvihnutý prst. Čoraz viac si prisvojovala právo rozhodovať o jej ďalšom živote.

Ale prečo, prečo mám žiť len podľa predstáv mojej matky a sestry?! Miešala som sa ja do jej života? Prečo ma už konečne nenechajú na pokoji?!

„Od mojej maturity prešlo už viac ako šesť rokov,“ bránila sa, snažiac sa zostať pokojná, „Jožko má dávno aj po vojne a mohol sa ozvať, keby bol chcel. Ty si ho teraz náhodou stretla a už je podľa teba ruka v rukáve, mám sa za neho vydať? Mohol mi za ten dlhý čas aspoň napísať, keby mal o mňa skutočný záujem alebo niečo urobiť, čokoľvek, aby mi bolo jasné, že na mňa myslí.“

Ale on pre to nič nespravil..." Zmlkla, bojujúc so slzami. Tie isté slová by mohla povedať niekomu inému, Jožko Behúň nebol ten, ktorému patrili. O malú chvíľku sa predsa len opýtala, predstierajúc záujem:

„A kde si ho vlastne stretla?“ Mária len na to čakala, mala toho viac na srdci, čo chcela sestre povedať. Rýchlo sa rozovorila:

„Bola som so šéfom na služobnej ceste v Námestove. Išli sme sa naobedovať do reštaurácie, a hádaj, kto sedel pri vedľajšom stole?“ Veru, bola to veľmi ťažká otázka, Milka ju sotva uhádla.

„Vari len nie on – Jožko Behúň?“ zatvárila sa prekvapene.

„Predstav si, hneď vstal a prišiel ku mne.“ Mária vyzerala uveličene, nestávalo sa jej často, aby mladý muž prejavil o ňu záujem.

„Bol veľmi galantný a slušný, že som ho skoro ani nespoznala. Vôbec nebol taký hanblivý ako kedysi. Ani tie vyrážky na tvári už nemal. Keby si ho teraz videla!“ Milka zvažovala, či má ešte vyzvedať o ňom. Sestra mala v jednom pravdu. Za taký dlhý čas sa mohol zmeniť, možno sa už dá s ním normálne rozprávať. Keď ho poznala ona, ledva sa dalo s ním prehovoriť pár obyčajných slov, aj keď sa stretli náhodou na stavbe u sestry. Nemohla za to, ale bavilo ju uťahovať si práve z takých nesmelých chlapcov a Jožko patrila medzi tých, ktorí vypadli hneď v prvom kole. Mohol si za to sám. Milku predsa len premohla zvedavosť.

„Tak mi ho opíš,“ vyzvala sestru. Videla na nej, že sa už nevie dočkať, až bude ďalej rozprávať. Mária vstala a podišla k nej.

„No, povedala by som, že je teraz celkom iný. Je z neho kus chlapa, teda, zdá sa mi vyšší, ako keby to ani on nebol. Opýtal sa najprv na môjho Michala, či učí a potom sa hneď zaujímal o teba. Povedal doslova: Čo robí vaša sestra Milka, už sa vydala a má deti? A ja som mu odpovedala: Kdeže naša Milka, tá sa nepotrebuje vydávať, deti má, koľko len chce. Mala si ho vidieť, aký zostal ohúrený! Chápeš, každého to najprv prekvapí, aj jeho.“ Mária sa vyžívala v tom, ako vedela ľudí zaskočiť sestriným povolaním. Jej vlastná profesia mzdovej účtovníčky sa jej zdala jednotvárna a málo zaujímavá, aby o nej mohla rozprávať. Ale Milka bola detskou sestrou na novoro-deneckom oddelení v nemocnici, pomáhala privádzať na svet malé

bábätká. Aj jej dve dcéry sa narodili za sestrinej asistencie. Mária bola na ňu právom hrdá a priala jej vlastné deti.

Lenže Milka nechcela mať len manžela a deti, ona túžila mať v srdci znovu ten krásny pocit, keď milovala a bola milovaná. Bolo to už dávno, keď stretla svoju veľkú lásku, vtedy mala len devätnásť a spolu prežili to, čo odvtedy nikdy nezažila... Jej sestra to nepochopí! Ešte stále aj teraz neprestala dúfať, že ho predsa raz stretne... Preto všetkých nádejných ženichov, ktorých jej matka aj sestra dohadzovali, vytrvalo odmietala. Aj dnes – akoby nestačil smutný a pochmúrny deň, musela s tým sestra zase začínať. Po dlhom čase Milka nemala službu v nemocnici, no radšej by bola v službe každú nedeľu, aby sa mohla takýmto rečiam vyhnúť. Nedalo jej však, musela sestru podpichnúť:

„A potom ma nechaj pozdravovať a o mesiac bude svadba,“ zakončila sestrino rozprávanie a sadla si k jedálenskému stolu pri okne. Mária otvorila ústa, že niečo povie, no matka ju predbehla. Doteraz mlčala, nechala rozprávať staršiu dcéru, nech náhodou ona niečo nepovie zle alebo nepokazí. Zložila si z nosa okuliare, položila pletenie na stolík a uprela prísny zrak na mladšiu dcéru.

„Ak si myslíš, že si vtipná, tak sa veľmi mylíš. Neviem, či si myslíš, že budem žiť naveky, ale roky mi pribúdajú a čoskoro pôjdem aj ja za otcom. Čo si tu sama počneš, keď mňa nebude? Miesta na bývanie je tu dosť, vieš, že si sem raz môžeš priviesť manžela, už teraz nám v dome chýba chlpská ruka. Lenže ty – si taká hrdá, že sa ti nik nepáči! Ja neviem, na akého princa čakáš! Každý človek má nejaké chyby, nepoznám nikoho, kto by ich nemal. Tak sa pozri aj na tie svoje vlastné, keď ich budeš hľadať na iných ľuďoch. Dnes to bolo naposledy, čo sme sa ti snažili pomôcť, rozumela si?“ Matka zvýšila hlas a vrhla na dcéru ďalší ostrý pohľad.

„Mama, je mi to veľmi ľúto, veríš mi?“ Milka do svojho hlasu vložila úprimnú ľútosť. Naozaj to tak cítila. Bolo jej ľúto matky a bolo jej ľúto aj sestry, ale najviac premárneného času, ktorý celkom zbytočne venovali dopredu prehratému boju o jej budúceho manžela. Matka si krátko vzdychla a už nič nepovedala. Obidve sestry uvideli v jej očiach slzy, keď sa otočila a vyšla z miestnosti.

Len čo matka odišla, Mária pokračovala vo vyratúvaní sestričných chýb:

„Ako ju môžeš tak trápiť, chuderu?! Toľko si vytrpela, keď nám náhle zomrel otec. Je chorá na srdce, má vysoký tlak a neviem, čo všetko ešte a ty...! Ty sa ani trochu nesnažíš potešiť ju, aby už mala z krku tú najväčšiu starosť...“

„Chcela si povedať – aby už mala mňa z krku! Neboj sa, aj toho sa, dúfam, dočkáte, doprajem vám tú radosť. Akoby som ju len ja trápila...“ Nedopovedala, hoci mala na jazyku toľko podobných výčitiek, ktoré by mohla použiť na svoju obranu, ale to nechcela. Sedela ďalej pri veľkom jedálenskom stole a mlčala, zatiaľ čo ju Mária vykresľovala ako najnevďačnejšiu dcéru na svete. Nechala sestru, nech si hovorí, čo chce, vety tak dobre známe, ktoré už poznala naspamäť. Obviňujúce, no o podstate nič nehovoriace...

Mária sa zarazila, vidiac, že ju sestra vôbec nepočúva. Sadla si aj ona a hľadela na ňu. Videla jej pohľad upretý kdesi do neznáma, nič o ňom netušila, kde sa díva... A v tej tichej chvíli odrazu pocítila úplne obyčajnú ľudskú závišť. Aj ona by sa rada pozrela do svojej minulosti podobným pohľadom ako jej sestra, ale nemala sa na čo. Skončila školu, necelý rok pracovala v jednom podniku ako mzdová účtovníčka a potom sa vydala. Mama si to priala a bola svadba. Žiadna láska, žiadne city, zem sa nezatriasla pri prvom manželskom bozku, ani o niečo neskôršie, ani ešte neskôr, ba ani po rokoch. Splodili s manželom dve krásne dievčatká, no nikdy sa necítila byť milovaná, ani v tých najintímnejších chvíľach necítila vzrušenie, ako o tom čítala v knihách o láske. Keď boli s manželom spolu, pokojne pri ich milovaní mohla čítať noviny alebo ľúštiť križovku. Skôr pri čítaní kníh o láske, kde sa občas dali nájsť riadky opisujúce tie najkrajšie zážitky, neraz vnímala zvláštne pocity, ktoré s ním nikdy nezažila a pravdepodobne ani nezažije...

„Milka,“ oslovila ticho sestru. Vzala ju za ruku a pohladila. Strhla sa, prekvapená náhlým prejavom sestrinho citu a prudko ruku odtiahla, akoby ju uštipol jedovatý had.

„Milka moja, sestrička, neboj sa, už ti nebudem nič vyčítať...“ Márii bolo do plaču. *Mám predsa len ju*, uvedomila si pravdu.

Mama je chorá a nevedno, koľko bude žiť. Ale ja strácam svoju sestru... to je horšie. Milka bude žiť, ale ja ju stratím, lebo ju neviem pochopiť a ani sa o to nesnažím. Len na ňu stále hádzem niečo zlé a ona za nič nemôže. Má vari žiť tak ako ja? To by som chcela pre ňu? Ja som len poslúchla mamu, ale Milka sa búri, ona odmieta žiť tak, ako ja. Ona čaká na niečo veľké, čo ja nepoznám...

Stmievalo sa, keď sa Mária rozlúčila s matkou a sestrou Milkou a rozhodla sa ísť domov. Matka odišla do svojej izby na poschodí a Milka zanovito mlčala. Nemala sa vlastne s kým ďalej rozprávať. A o čom aj. Dievčatá boli zdravé a doma sa hrali, pokým jej manžel spal. Boli na to zvyknuté, že ich ocko zostáva doma zatiaľ čo mama chodievala k starej mame a ku krstnej mame Milke. Keď bolo pekné počasie, brávala aj ich so sebou, aby sa mohla starať mama s nimi potešiť. No dnes ich naschvál nechala doma nielen preto, že bolo chladno a mrholilo, ale predpokladala celkom iný vývin situácie. Matke to predtým aj trocha v telefóne naznačila. Bola si takmer istá, že sa Milka začne na Jožka Behúňa viac vypytovať a ostatné si chcela sama vziať na starosť. Lenže ona jej ani nedala možnosť povedať ešte jednu dôležitú informáciu. Jožko sa zmenil o tom, že ho majú preložiť z Námestova do ich okresu, možno do ich mesta, len sa nemohol presne vyjadriť, lebo to ešte sám nevedel. Od nového roku ho mali preložiť, to znamenalo o necelé dva mesiace. Veľmi ho potešilo, keď sa dozvedel, že je Milka slobodná, až mu tak oči zažiarili. Ale ako naprotiveň, dnes nič nevyšlo, ako si naplánovala! *Asi som s tým organizovaním Milkinho života zašla príďaleko, priznala si. Ak sa tí dvaja majú stretnúť, tak sa to stane a bude to tak lepšie.*

Mária to mala peši domov dosť ďaleko, bývala v rodinnom dome na opačnej strane mesta neďaleko železničnej stanice a uhoľných skladov. Z mestskej štvrte s názvom Vrbica, kde bývala matka so sestrou Milkou, mohla ísť na autobus mestskej dopravy, no túžila ešte byť sama a porozmýšľať nad svojim životom. Začínalo pršať, našla v kabelke skladací dáždík, vystrela ho a pokračovala v ceste domov peši.

Ten jej životný príbeh bol taký obyčajný, že ani nebolo o čom rozprávať. Páčil sa jej jeden miestny fešák, poznalo ho celé mesto, čo je zač, len ona – hlupaňa mu naletela na pekné reči. Tuctový príbeh, ktorý sa ani nedá nazvať príbehom, lebo sa konalo len jedno stretnutie. Vtedy spravil z nej ženu a viac sa k nej nehlásil. Bol letný večer a teplý súmrak padal na miestny park, kde ju zaviedol. Celé jeho dokazovanie, ako veľmi ju miluje, trvalo necelú pol hodinu a pre tú rýchlu pol hodinu preplakala celé hodiny. Vtedy jej bolo všetko jedno, cítila sa ponížená, odhodená a nepotrebná. Veľmi dlho ju bolela tá prvá skúsenosť, na duši najdlhšie. Stratila záujem o všetkých chlapcov, ktorí by možno stáli za niečo, no jej boli odporní hneď, ako im v očiach uvidela tú mužskú žiadatosť. Možno mala byť trpezlivejšia, mala aj ona radšej počkať, až príde ten pravý. No jej matka videla, ako sa dcéra trápi a ihneď konala zahorúca.

„Vieš, dcéra moja, nie je to práve krásavec, ani vekom, ani vzdelaním si nie ste roveň, je profesorom na strednej škole, ale je to dobrý človek a nikdy by ti neublížil. Už toľko ráz sa pýtal na teba, či ma zas neprídeš pozrieť do roboty, tak som mu povedala, že ho radi uvítame u nás doma. Príde k nám v nedeľu na obed, aby si o tom vedela.“ Máriina matka poznala tie správne slová, ktoré treba povedať. Aj potom, keď prišiel k nim na obed, hovorila viac ona ako pán profesor alebo jej otec. Ešte vtedy žil jej ocko... Mária pocítila pri srdci dávno zabudnutý bôľ.

Chudák ocko, ani moje deti si už nepoznal, prihovárala sa v duchu nebohému. Smrť ho skosila náhle, bez ohlásenia. Mladšia sestra mala tesne po maturite a tie isté čierne šaty, ktoré si slávnostne obliekala na maturitu, o pár dní slúžili ako smútočné na otcov pohreb. A ona – Mária, mala po štyroch rokoch manželstva konečne porodiť o dva mesiace prvé dieťa. Vtedy sa čudovala, že bola schopná po tých stresoch dieťaťko donosiť. Ocko bol láskavý chápujúci človek, obe so sestrou ho veľmi milovali, a on zas ich chránil pred prísnu matkou. Iste by sa veľmi tešil z vnučiek, keby dnes žil. Lenka a Monika poznali starkého len z fotografií.

Roky ubiehali a manželovo: „Áno, mamička, nie, mamička...,“ počúvala niekoľkokrát za deň. No nespomínala si na slovíčko vyznania, na niečo milé a nežné, čo by povedal len jej. Alebo keby sa aspoň prejavil, že je chlap, otec a hlava rodiny, ale takto len na všetko, čo povedala, prikyvoval. Nenamáhal sa pritom ju počúvať, ničomu nevenoval pozornosť, čo sa týkalo jej a vlastne aj detí. Niekedy mala pocit, že ju vníma ako kus nábytku a podobne si nevšimol deti. Pokojne by ich zobral za ruku v zime von, obuté len v papučkách a vôbec by si to nevšimol, nebyť jej. Počas tehotenstva vždy pribrala a zopár kil jej po pôrodoch ostalo. Ako roky plynuli, postupne pribrala ešte zopár. Bola moletnejšia, no on bol spokojný úplne so všetkým. Nemala sa pre koho pekne upraviť, zájsť ku kaderníčke, kúpiť si pekné šaty. Žil len pre svoju milovanú históriu. Mária pomaly došla k bránke ich domu. Mala manžela, krásne zdravé deti, pekný nový dom a nové zariadenie. Jej manžel nepil, nefajčil, zarobené peniaze jej dal do haliera. Ani o nejakých iných vzťahoch mimo manželstva jej nebolo nič známe. Každá žena jej mohla závidieť. Len ona sama sebe nemala čo. Dávno si prestala vážiť to, čo má. Začala chápať, prečo sa jej sestra Milka toľko bráni rovnakému osudu.

Videla nás dvoch, naše usporiadané manželstvo a prázdnotu zároveň..., uvažovala. Už jej naozaj nebudem nič vyčítať, nezaslúži si to odo mňa, rozhodla sa.

Pozrela sa do rozsvietených okien svojho domu a trpko si spomenula na ten nešťastný koniec augusta, keď sa tak veľmi sklamala. *Matka mi vtedy našla muža, nech je, aký chce, ale som vydatá a ja som paňou v tomto dome! A s touto pre ňu povzbudzujúcou myšlienkou vykročila na prvý schod svojho domova.*

Po Máriinom odchode sa Milka utiahla do svojej izby. Lahla si na posteľ a myslela na matku. Nechácala ju, nerozumela, prečo stále spomína odchod na druhý svet. Čoskoro vraj aj ona pôjde za otcom. Žeby bola naozaj taká veľmi chorá, alebo niečo tají pred nimi? *Musím zájsť za jej obvodným lekárom, a to čím skôr, nech mám jasno. Alebo za jej internistom, rozmýšľala.* Mama sa už dávno

liečila so srdcom, mohol sa jej zdravotný stav zhoršiť... *Alebo to nie je tak? Čo ak nás obe so sestrou iba vydiera a predstiera, že je vážne chorá, len aby si vynútila našu pozornosť?!* Milka mala matku rada a nechcela myslieť na jej odchod, to nie, ale akoby matka nemala pred ňou čisté svedomie. Nútila ju, aby sa čím skôr vydala a mohla si potom vydýchnuť, že svoju úlohu splnila. Zároveň ju nútila k tomu, aby sa o ňu bála, aby stále na ňu brala ohľad. A čo ona a jej život? To len kvôli matke sa má vydať, aby jej spravila radosť? *Prečo mi obe nerozumejú, prečo je to pre ne také ťažké pochopiť ma? Musia mi tak často pripomínať, koľko mám rokov, veď ja to sama viem. Je to len môj život, patrí mne...!* Pocítila na licach teplé slzy a schúlila sa do kľbka. Pritiahla si na seba deku a zostala tak ležať. Akoby sa schovala do nejakej ulity pred celým svetom. Po chvíli sa trocha upokojila a spomenula si na sestru. Zdalo sa jej to alebo mala Mária naraz iný názor? Milka sa zamyslela a roz-pamätala sa na sestrine slová: „Milka moja, sestrička, neboj sa, už ti nebudem nič vyčítať...“ *Ako to myslela, veď ešte pred hodinou z nej sršala nenávisť...?* Milka pocítila vovnútri zmätok. Bolo to po prvýkrát, čo k nej sestra prejavila viacej citu. Keď boli malé, mali sa veľmi rady, no neskôr v puberte to bolo komplikovanejšie, po každej stránke sa prejavil vekový rozdiel. Pamätala si, ako sa sestre posmievala, keď ju videla zapínať si podprsenku. Všetky zmeny, čo sa diali s jej telom, jej prichodili smiešne. Veľký vekový rozdiel medzi nimi nebol, no v čase puberty Mária pätnásťročná vyzerala na sedemnásť a ona, Milka, mladšia o päť rokov, vyzerala skôr na osem, nie na desať rokov. Od sestry bola o hlavu menšia aj teraz, hoci boli dávno dospelé. Merala len meter päťdesiatosem centimetrov a sestra bola o celých dvadsať centimetrov vyššia. Kedysi dávno jej jedna stará pani od susedov povedala:

„Dobrého veľa nebýva, netráp sa ty, dievča, skôr si muža nájdeš, keď si menšia.“ Asi to však nebola pravda, lebo podľa matky nebola dobrá a muža si tiež nemohla ľahko nájsť.

Pozrela sa na malý budík na nočnom stolíku. Bolo už osem hodín večer, ani si nevšimla, ako čas pokročil, uvedomila si hlad a vstala z postele. Vošla do kuchyne, aby si pripravila večeru.

„Mama, večerala si? Dáš si aj ty niečo?“ oslovila matku, zbadajúc ju naraz v kuchyni pri kredenci. Dvierka na hornej skrinke mala otvorené, stála na stoličke a prehrabávala sa vo farebnej plechovej škatuli. Vždy ju mala na hornej polici a Milka vedela, že si matka odkladá do nej dôležité dokumenty, týkajúce sa domu. Nestávalo sa často, že by sa chodila do nej pozrieť.

„Ach, to si ty...“, strhla sa. Ešte sa pár minút prehrabávala v tej škatuli, kým niečo nenašla, zišla dolu zo stoličky a pomaly sa otočila k mladšej dcére. Milka práve krájala chlieb a až teraz si všimla, že matka niečo drží v pravej ruke. Vyzeralo to ako nejaký balíček, zabalený v igelitovom vrecúšku a dva razy bol zakrútený dookola, lebo vrecúško bolo väčšie ako balíček.

„Na, tu máš, patrí to tebe. Opatrujem to už vari šesť rokov, nepamätám sa presne.“ Podala balíček prekvapenej Milke, vlastne jej ho strčila do ruky. Bolo vidno námahu, s akou sa snažila rozprávať. Sadla si na kuchynskú stoličku a sťažka si vydýchla.

„Mama, je ti niečo? Dala si si lieky?“ Milka sa dívala na matku a začala sa o ňu báť. Čo ak jej je naozaj zle a ona bude musieť volať pohotovosť.

„Neboj sa, voľačo vydržím. Ten balíček je naozaj tvoj. Tak si ho zober, nech to už mám za sebou!“ Matka znova sťažka vydýchla.

Milka si tiež sadla a prekvapená sa dívala na matku, nevediac, čo si má myslieť. Položila balíček na stôl a odkrútila igelitové vrecko. Na svoj úžas uvidela v ňom gumičkou na vlasy zviazaných niekoľko listov v obálkach. Siahla rukou do vrečka a so zatajeným dychom ich vytiahla. Zlé tušenie jej rozbúšilo srdce... Pozrela sa na matku, no tá sa dívala kdesi do okna do tmy. Stiahla dolu gumičku, a hneď na samom vrchu na prvej obálke bolo napísané jej meno a adresa. Písmo nepoznala, ale hneď vedela, komu patrí. Prekladala tie obálky spredu dozadu a dívala sa na ne ako omámená. Potom si ich pritisla na hrud' a zatvorila oči. Matka obrátila zrak z okna na dcéru, vstala zo stoličky a chcela odísť. Bola už skoro pri dverách, keď počula dcéru prehovoriť:

„Mama, vždy som vedela, že si tvrdá a bezcitná, na vlastných deťoch, na ich šťastí ti nezáleží. Nemysli si, že ťa teraz nechám

odísť. Budem sa ňá pýtať a ty sa mi neopováž klamať!“ Milka vstala a podišla k nej. Stáli oproti sebe a premeriávali sa pohľadmi. Matka s hrdo zdvihnutou hlavou, no predsa trochu vystrašene. Dcéra viac nešťastne ako nenávisťne. Držala v pravej ruke dôkaz matkinej viny a zdvihla ho pred jej oči. Tá staršia dala mladšej život, no odoprela jej dať šťastie. Mladšia zas staršej dala šťastie už pri svojom narodení a každý deň jej svojou prítomnosťou šťastie rozdávala. Bol to však zbytočný súboj, lebo obe vedeli, že stratené roky už nevrátia a na naprávanie je príliš neskoro. Milka spustila ruku, v ktorej držala tie nešťastné listy, vediac, že si nepomôže. Túžila matke vykričať všetku krivdu, ktorej sa na nej dopustila, no napokon dokázala len zašepkať:

„Ako si mohla... mama?“ Odišla, ani sa na dcéru neobzrela, a ona zbytočne dúfala aspoň v to, že sa jej ospravedlní.

Panebože, to nemôže byť pravda...! Peter..., toľko rokov som na tvoje listy čakala...!

Zmeravená stála uprostred studenej kuchyne, pritiskajúc si na hrud' neforemný balíček, akoby to bol poklad. V duši sa jej rozlieval blen pri pomyslení na matku a súčasne ju zaplavovalo neskutočné, obrovské šťastie. Oči jej padli na kredenc a na plechovú škatuľu, kde mama celé tie roky ukrývala pred ňou listy od jej chlapca.

„Keby som to čo len tušila...,“ klesla na stoličku, zakryla si rukami tvár a usedavo sa rozplakala. Po hodnej chvíli, keď sa trochu upokojila, vrátila sa do svojej izby, ľahla si na posteľ a spomínala...

Kapitola 2

1970

Slnko už od skorého rána hrialo ako uprostred leta.

Na nebi nebolo ani obláčika a dve kamarátky – Milka a Vierka sa tešili ako malé deti. Večer veru nedúfali v takýto krásny deň! Bol koniec apríla a počasie bývalo občas premenlivé, ako sa patriť na apríl. No táto aprílová sobota sa im vydarila dokonale, bola

ako stvorená na výlet. Ráno o 7.30 sa mali stretnúť na zastávke autobusu, ako boli dohodnuté.

Milke nedávno minulo devätnásť a Vierke veľa nechýbalo do veku plnoletosti. Obe boli priateľkami už niekoľko rokov a trávili spolu hodne času, pokiaľ to bolo možné popri školských povinnostiach. Mali rovnaké záujmy, no vari najviac sa zhodli v jednej veľkej láske a tou bola láska k prírode a k horám. Od príchodu jari až do neskorej jesene najmenej dva – trikrát do mesiaca museli vyraziť niekde do prírody. V začiatkoch sedemdesiatych rokov boli diskotéky len vo väčších mestách, ale v okresnom meste, kde žili, sa konali len „Čaje o piatej,“ organizované mladými zo zväzu mládeže alebo sa usporadúvali zábavy na dedinách. Ani na jedno podujatie ich to však nelákalo. Obidve dievčatá si radšej zbalili ruksak a išli na miesta, kde sa cítili voľne a slobodne.

V to krásne aprílové ráno si naplánovali cestu do Demänovskej doliny. Ešte presne nevedeli, kde chcú ísť, mali len určený smer. Trasu si obyčajne zvolili podľa okolností, ako sa vyvinuli neskôr a tie „okolnosti“ nedali na seba dlho čakať. Na nasledujúcej zastávke nastúpili traja mladí milovníci prírody. Dvaja z nich boli vysokí chlapi, jeden z nich bol štíhly a blond vlasy mal ostrihané na „ježka.“ Druhý vysoký chlapec bol urastenejší, pod tričkom sa mu črtali pevné svaly a hlavu mu zdobila hriva, dlhších čiernych vlasov, krútiacich sa na všetky strany. Obidve dievčatá sa pozreli na seba a bolo im jasné bez slov, že sa im tento chlapec obom páči. Tretí z nich bol strednej postavy a trochu bol zavalitejší, dobrácky pohľad modrých očí hovoril o jeho kamarátskej povahe. Vošiel do autobusu ako prvý a sadol si za ne. Jeho kamaráti si sadli za neho. Cesta ubiehala a ony dve ešte stále nevedeli, kde vystúpia. Keď sa blížila zastávka „Jaskyňa slobody,“ chlapi sa zdvihli z miesta, ale nevystúpili. Milka s Vierkou už vedeli, čo urobia. Vystúpia tam, kde títo traja chlapi a potom sa uvidia. Na zastávke „Záhradky“ chlapi vystúpili a ony dve tiež. Začali si obzerať turistické ukazovatele a značky, po ktorých treba ísť. Tí traja nerozhodne postávali obďaleč, akoby sa na niečom nevedeli dohodnúť, no po chvíli ten s modrými očami zamieril k nim a začal rozhovor:

„Ahoj..., ako dievčatá, už ste sa rozhodli?“ Usmial sa na ne dob-
ráckym úsmevom, až sa mu na lícach objavili veselé jamky.

„Ešte nie, ale nechceme náročný výstup, asi bude teplo.“ Prvá
bola Vierka, ktorá s ním nadviazala rozhovor a Milka zatiaľ zve-
davo vyčkávala, či sa k nemu pridajú jeho kamaráti.

„Tak to by ste mohli ísť s nami, my ideme hrebeňom a tam sa
skôr ochladíme, vyzerá to, že je hore ešte sneh. Prepáč, ja som
Milan.“ Podal jej ruku a potom sa zoznámil aj s Milkou.

„No..., ja neviem,“ zaváhala Milka, „zvládneme výstup na hre-
beň?“

„Neboj sa, určite to zvládnete, len odtiaľto zdola vyzerá ďaleko,
určite to nie je také hrozné.“ Bolo na ňom vidno, že sa ich spoloč-
nosti potešil.

„Chalani, poďte sem!“ Zavolať aj tých dvoch, postávajúcich po-
vedľa.

Takto nejako si Milka pamätala začiatok známosti s Petrom. To
bol ten, ktorý sa zapáčil aj Vierke, ale ona od začiatku videla,
že ju si Peter nevybral. Jej sa viac venoval Milan a tretí chlapec
– Janko, bol mlčanlivejší. Za celý deň, ktorý spolu strávili, pove-
dal možno desať slov, zato ako kamarát bol všade, kde ho najviac
potrebovali. Janko šiel ako prvý na čele ich výpravy, za ním krá-
čala Milka, potom Peter a Vierka s Milanom sa na konci neustále
predbiehali. Vierke začalo vadiť, že jej Milan veľmi pomáha, len
čo trochu zaostala. Hneď sa jej snažil podať ruku a jej sa to vôbec
nepáčilo. Bol to pre ňu predsa len cudzí chlapec a ona nechcela
žiadne dôvernosti. Ale jej obavy boli celkom zbytočné. Ešte nikdy
na svojich cestách po horách dievčatá nestretli takých správnych
chalanov. Cesta hore trvala dobré tri hodiny, počas ktorých mali
dve prestávky – na jedlo a na oddych. Chlapci úplne samozrejme
otvorili svoje batohy a ich obsah vyložili na peň stromu. Chlieb so
salámou, syry, keksy, jablko, cukríky, všetko, čo mali, položili pred
ne a ony urobili to isté. Spoločne si brali zo spoločného. Keď sa
všetci posilnili, zvalili sa do trávy a dívali sa na modré nebo. Len
čierne mračná, blížiac sa ku hrebeňu hôr, kde mali namierené, si
nikto nevšimol. Prvý ich zbadal Janko:

„Zdá sa mi, že dnes zažijeme aj búрку,“ vyslovil prvé obavy.

„Myslíš, že sa máme vrátiť?“ opýtala sa Milka neisto. Ťahalo ju to ďalej, túžila po dobrodružstve a nerada by sa vracala.

„Možno nás tie mraky predbehnú alebo my ich,“ pokúsil sa žartovať Milan.

„Musíme pridať do kroku!“ varoval všetkých vážnym hlasom Janko, ale nikomu sa nechcelo uveriť jeho varovným slovám. Slnko stále svietilo a občasný mrak ich neznepokojoval, zdalo sa im, že Janko preháňa. Ako sa blížil hrebeň Chabenca, dievčatá čoraz menej vládali kráčať naraz s chlapcami, a tak bola znova prestávka, aby si oddýchlí, teraz však len krátka. Keď dorazili ku hrebeňu, únava bola citeľná aj u chlapcov. Ale ten výhľad, ktorý sa naskytol ich očiam, im vynahradil vynaloženú námahu. Divali sa dookola ako očarení. Ani jeden z nich tu ešte nebol. A bolo sa na čo dívať, len viditeľnosť bola čoraz horšia.

„Tak, máme pred sebou cieľ cesty – Chopok, a odtiaľ už zídeme dole aj po zadku. Inú cestu nemáme – Chabenec, Dereše a Chopok. Musíme to zvládnuť, len sa obávam o vás, dievčatá, neviem, či v tých botaskách dokážete prejsť po snehu,“ prehovoril Peter a pozrel sa im na nohy. Ráno ani jednej z nich nenapadlo lepšie sa obuť. Mysleli si, že vystačia s botaskami a teraz mali pred sebou horský masív a na ňom oblaky snehu, ktoré nestačilo roztopiť jarné slnko.

„Neboj sa, Peter, my dve niečo vydržíme, však Vierka?“ snažila sa ho Milka upokojiť, no bolo to viac než napínave. Keď vykročili po hrebeni, slnko sa naraz celkom schovalo a nevedno odkiaľ, prihnal sa vietor a fúkal tak, až im nadúval tenké vetrovky. Striaslo ich zimou, a to mali pred sebou ešte kus cesty a nebezpečný zostup.

Milka sa nechtiac potkla a bola by spadla, no v poslednej chvíli ucítila, ako ju Peter silno chytil za ruku a pozrel jej do očí, či nemá námietky. Ako by aj mohla, bola mu vďačná, že sa má o koho oprieť. Peter jej ruku nepustil celou tou strašnou cestou. Asi v polovici hrebeňa začalo naraz snežiť a snežilo tak husto, že nevideli na meter pred seba. Snehová fujavica roztrhala malý sprievod na hrebeni hôr a oni sa potácali tou bielou tmou ako slepci.

„Vierka... á... á...“, zakričala Milka s Petrom, lebo priateľku nikde pred sebou nevidela.

„Nebojte sa... á... á..., tu sme...“, vietor im priniesol odpoveď od Milana.

„Dá na ňu pozor, neboj sa,“ snažil sa ju upokojiť aj Peter. A ona sa naozaj nebála. Držal ju za ruku a hrial svojím teplom. Vtedy, brodiac sa snehom a vzdorujúc víchrici, nevedela o ňom celkom nič, a predsa by takto šla s ním aj na kraj sveta... *Čo by mi povedala moja mama*, hovorila si a bolo jej to v tej chvíli jedno, mama bola ďaleko. Hoci vedela len Petrovo meno, dôverovala mu. Občas sa na seba pozreli cez závoj roztopeného snehu, ktorý im stekal dole čelom a bolo im spolu nádherne. Šťastie im prialo a tú ťažkú cestu prešli všetci bez nehody. Prechod hrebeňom mali za sebou, a keď sa všetci stretli na vrchole Chopku, unavení na smrť, premočení a špinaví, no nesmierne šťastní, vyobjímali sa ako starí dobrí známi. Milan navrhol, aby pohľadali starú chatu, ktorá by ich mohla prichýliť pred nečasom. Ktosi mu o nej hovoril a naozaj ju zakrátko objavili. Bola to len akási búda, no hlavne, že do nej nefúkalo a mala celú strechu. Dnu nebolo žiadne zariadenie, iba zopár debničiek namiesto sedenia a nejaké staré handry, šatstvo, ktoré už nikomu neslúžilo. Pohádzali ho na debničky a cítili sa ako na čalúnených kreslách doma v obývačke. Povystierali si ubolené nohy a odpočívali. Chlapci mali obuté vibramy, oni mali nohy okrem únavy v poriadku, no dievčatá boli na tom veľmi zle. Botasky boli skrz – naskrz premočené, tak isto ponožky a keď si ich stiahli z ubolených nôh, uvideli samé pluzgiere. Nohy mali studené ako ľad a chlapci sa predbiehali v ľutovaní. Prehľadali batohy, našli obvazy, tie mali vždy so sebou, a Peter s Milanom sa zahrali na ošetrovateľov. Vreckovky a šatky, ktoré mali Janko a Milan na krku, poslúžili ako ponožky. Začal ich trápiť hlad a smäd a všetci svorne prehľadali posledné vrecká na batohoch a vo vetrovkách, či im niečo nezostalo.

„Hurá, neumrieme hladom a smädom, máme čo jesť, aj čo piť!“ nadšene zvolal Janko. Už sa mu rozviazal jazyk a všetci hľadeli na niekoľko polámaných sušienok a trochu čaju, čo mu zostal

v plastovej fľaši. Keď ju však otvoril, uvideli v nej plávať malého motýľa, nevedno, kedy do nej vletel, asi keď oddychovali na lúke a utopil sa. Ten krásny pocit spolupatričnosti, keď si uzimení, hladní a smädní podávali fľašu s čajom a po kúsku si delili polámané keksy, im pripomenul pocity strokotancov. Dobrá nálada ich napriek tomu ďalej sprevádzala a za necelú hodinu, kým v starej chate odpočívali, sa toľko spolu nasmiali, až im bolo horúco.

„Milka, vezmem ťa na chrbát, ak dovolíš. Neviem, či obuješ tie botasky, ale myslím, že ináč to nezvládneš. Máme pred sebou zostup dole a nebude to ani pre nás ľahké. A ty, Milan, vezmeš Vierku. Súhlasíte?“ Peter sa ujal iniciatívy, ešte sa pokúsil obuť Milke botasku, no nešlo to.

„Máte šťastie, stretli ste pravých chlapov,“ pokúsil sa Milan žartovať, „nemáte na výber, dievčatá. Tak nasadajte, vaši šerpovia čakajú!“

„Jano, ty vezmi batohy nám všetkým, dobre? Zídeme sa dole pri chate Koliesko, dúfam, že budú mať otvorené,“ obrátil sa Peter na kamaráta a potom spolu s Milanom vzali dievčatá na chrbát a vyšli z chaty. Bolo to namáhavejšie ako predpokladali. Po niekoľkých krokoch ich začalo šmýkať a museli zastať. Peter si pomaly sadol na mokrý sneh, Milku si preložil na seba tak, že si ju vlastne posadil na svoje brucho a tuho ju oblapil oboma rukami. To nečakala a mala v úmysle niečo namietnuť, no nestihla, lebo sa obaja ako na sánkach zošmykli dolu svahom. Takto na viac pokusov zišli až dole a celou cestou sa smiali, až ich boleli bruchá. Na niektorých miestach bol svah Chopku veľmi strmý, vtedy obaja od strachu stíchli. Dolu pod Chopkom si ju Peter otočil k sebe, prestal sa smiať a ona videla jeho oči blízko svojich. Boli krásne, hnedé a veľké, v odtieni kmeňa smreku. Zatajila dych a čakala, dúfala, že ju teraz pobozká, no on ju len zľahka pohladil po mokrých vlasoch. Pevne ju objal, ona sa ho chytila okolo hrdla a namáhavo vstal zo snehu. Opatrne, akoby držal v náruči vzácny poklad, ju krok za krokom niesol k chate. Tam ju pomaličky zložil na prvý schod a sadol si k nej. Obaja mlčali a čakali na ostatných. Podobným spôsobom schádzali aj Milan s Vierkou a chudák

Janko sa potrápil asi najviac, no vynášiel sa. Zviazal zvyšným obväzom všetky batohy do jedného a schádzal na nich ako na bochoch. Prišiel ako posledný, až mu tiekol pot z čela. Občas sa mu niektorý batoh odtrhol a on sa musel poň vracaf. Vošli spolu do chaty, dievčatá sa už snažili ísť samy, hoci bez topánok. Bol na nich zaujímavý pohľad, až sa chatár čudoval a nechcel im uveriť, akú cestu majú za sebou.

Bolo už neskoré popoludnie, keď si zasadli v chate k horúcemu čaju. Tu si mohli kúpiť aj chlieb a teplé párky. Na duši sa cítili krásne a telá im zaslúžene odpočívali. Posedeli si viac ako dve hodiny, zohriali sa a neustále rozprávali. Konečne sa o sebe dozvedeli trochu viac. Chlapci mali pred maturitou, študovali na Strednej lesníckej škole v Liptovskom Hrádku. Janko a Peter už boli skoro dvadsaťroční, narodeniny mali na jeseň v októbri. Začali plánovať spoločný výlet na Oravu, do Vysokých Tatier, do Slovenského raja. Všetci už mali za sebou desiatky kilometrov po horách a takých nadšencov pre turistiku dievčatá dávno nestretli.

Keď sa najedli, Milan a Vierka sa začali pre niečo hádať a vrčali na seba ako pes a mačka. Každý mal svoju pravdu, Janko bol medzi nimi rozhodcom a ani si nevšimli, že Peter a Milka sú skôr ticho a do ich sporu sa nezapájajú. Hlavne ona, Milka, naraz nevedela, čo sa to s ňou deje. Čokoľvek chcela povedať, Petrove oči sa na nej zastavili a ona nedokázala vyrieť ani slovo. Slová jej v hrdle zastali a cítila sa ako zhypnotizovaná, len čo uprel na ňu ten svoj hnedý pohľad. Tak sa len občas krátko zasmiala, ak sa smiali ostatní, ale nevedela čomu. Aj Peter asi cítil niečo podobné, lebo väčšinou počúval, ale sám nič nehovoril. Rozpaky začala cítiť už vtedy, keď vošli do chaty. Ešte pred pár minútami boli spolu tak blízko, stále cítila jeho objatie, ktorým ju chránil, jeho teplo... Zrazu jej bolo veľmi horúco a bolo to čoraz horšie... Ostatní sa spolu bavili a oni dvaja hľadali oči toho druhého. *Zamilovala som sa do neho...*, preblesklo jej myslou. *Ja, čo som si z chlapcov len utahovala, neviem si dať rady. A Vierka? Tá sa s nimi baví ako keby nič, jej sa to s Milanom nestalo...* Čas veľmi pokročil a vedela, že do tmy musí byť doma, len ako – to nevedela.